

# Fundusze unijne – rodzaje i sposoby wyboru. Wybrane aspekty

Jan Śliwa

*W tekście przedstawiono najważniejsze instrumenty polityki strukturalnej Unii Europejskiej ze szczególnym naciskiem na pobudzanie rozwoju przedsiębiorczości oraz metody oceny celowości i efektywności projektów inwestycyjnych.*

## 1. Uwagi ogólne

Fundusze Unii Europejskiej są traktowane jako instrumenty polityki strukturalnej Unii. Podstawowym celem tych funduszy jest wspieranie restrukturyzacji gospodarek krajów UE. Kraje te bez takiej pomocy nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego Unii. Środki funduszy są dostępne dla określonych krajów w formie bezzwrotnych dotacji w trzech formach:

1. Programów wspólnotowych, których jest ponad trzydzieści. Istnieje tu centralna procedura podejmowania decyzji. Cały proces koordynuje Komisja Europejska oraz krajowe punkty kontaktowe. Programy są przeznaczone na finansowanie wielorakich celów, dotyczących badań naukowych, rozwoju technologicznego i działań wdrożeniowych.
2. Funduszy przedakcesyjnych dostępnych do 2006 roku. Funduszami tymi są:
  - PHARE (*Poland and Hungary – Assistance in Restructuring of their Economies*),
  - SAPARD (*Special Accession Program for Agriculture and Rural Development*),
  - ISPA Przedinwestycyjny Instrument Polityki (*Instrument for Structural Policy for pre-Accession*).
3. Funduszy strukturalnych (*Structural Funds*):
  - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (*European Regional Development Fund – ERDF*),
  - Europejski Fundusz Społeczny (*European Social Fund – ESF*),
  - Europejski Fundusz Orientacji i gwarancji Rolnej – Sekcja Orientacji (*European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF*),
  - Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa (*Financial Instrument for Fisheries Support – FIFS*).

Do funduszy strukturalnych można także zaliczyć Fundusz Spójności (*Cohesion Fund – CF*).

Fundusze strukturalne są przeznaczone na realizację następujących celów:

- finansowanie dostosowań strukturalnych regionów słabo rozwiniętych, których wysokość PKB na jednego mieszkańca nie przekracza 75% średniej UE; dotyczy również terenów słabo zaludnionych,
- finansowanie realizacji polityk i systemów kształcenia oraz zapewnienie kobietom i osobom niepełnosprawnym równego udziału na rynku pracy,
- finansowanie rozwoju transportu i przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska (z Funduszu Spójności).

## 2. Inicjatywy wspólnotowe (*Community Initiatives – CI*)

Inicjatywy wspólnotowe są to programy pomocy bezzwrotnej organizowane przez Unię Europejską dla określonych środowisk i grup społecznych. Funkcjonują one tylko w krajach członkowskich. Zaliczamy do nich:

- INTERREG – wzmocnianie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej,
- EQUAL – pomoc w zwalczaniu wszelkich przejawów dyskryminacji nierówności na rynku pracy oraz działań w kierunku integracji społecznej,
- URBAN – działa w ramach projektów mających na celu rozwój infrastruktury miast europejskich powyżej 100 tys. mieszkańców,
- LEADER – wspomaga wdrażanie nowoczesnych strategii rozwoju terenów wiejskich.

## 3. Środki funduszy

Łączna kwota Funduszu Spójności wynosi	4.178,8 tys. euro
Środki Funduszy strukturalnych	8.275,8 tys. euro
Razem	12.454,6 tys. euro

W kwocie tej poszczególne fundusze partycypują:

Fundusz Spójności	4.178,8, co stanowi ca 34%
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	4.893,4, co stanowi ca 39%
Europejski Fundusz Społeczny	1.880,4, co stanowi ca 15%
Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej	1.245,0, co stanowi ca 10%
Finansowy Instrument Wspierania Ryb.	257,0, co stanowi ca 2%.

## 4. Formy pomocy

Pomoc publiczna (np. dotacje, pożyczki nisko oprocentowane, które mogą być umarżane) może być realizowana w kilku formach:

1. Pomoc regionalna – jest przeznaczona na wsparcie nowych inwestycji, które mają na celu tworzenie miejsc pracy. Z pomocy tej mogą korzystać regiony słabo rozwinięte (gdzie poziom PKB na jednego mieszkańca jest niższy od 75% średniego PKB na jednego mieszkańca w UE; w Polsce poziom PKB jest zróżnicowany dla poszczególnych regionów).
2. Pomoc horyzontalna – jest przeznaczona m.in. na: restrukturyzację przedsiębiorstw, rozwój MŚP, ochronę środowiska, prace badawczo-rozwojowe, itp. Obowiązują tu limity dla wymienionych rodzajów pomocy.
3. Pomoc sektorowa – obejmuje wspieranie wybranych sektorów gospodarki, takich jak:
  - motoryzacyjny,
  - budownictwa okrętowego,
  - żeglugi morskiej,
  - włókien syntetycznych.

Każda z wymienionych form pomocy wymaga stosowania odpowiednich procedur i kwalifikowania kosztów.

## 5. Zasady wykorzystywania środków funduszy strukturalnych

Warto w tym miejscu przypomnieć, że fundusze strukturalne w Polsce są wdrażane w ramach uchwalonego przez Radę Ministrów w dniu 14.01.2003 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 (NPR). Program określa cele i priorytetowe działania państwa. Przekazany Komisji Europejskiej stał się podstawą do negocjacji wielkości pomocy przyznanej Polsce na realizację celów ujętych w Planie. Na instytucję zarządzającą środkami wsparcia wyznaczono Ministerstwo Gospodarki i Pracy.

Celem strategicznym NPR jest rozwijanie konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Długofalowy i harmonijny rozwój gospodarki ma zaowocować wzrostem zatrudnienia oraz poprawą spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską. Plan koncentruje się na pięciu zasadniczych priorytetach. Znajdują one swój wyraz w sektorowych programach operacyjnych. Każdy program obejmuje: opis obszaru, którego dotyczy, priorytety i działania realizacyjne oraz głównych adresatów. Każdy program operacyjny posiada źródła współfinansowania oraz instytucję zarządzającą. Instytucjami zarządzającymi są:

- Ministerstwo Gospodarki i Pracy,
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- Ministerstwo Infrastruktury.

Za prawidłowe wykorzystanie środków funduszy są odpowiedzialne władze krajów członkowskich. Mają one zapewnić harmonijny rozwój regionów. Z tego względu środki finansowe z funduszy strukturalnych mogą (lub powinny być) wydatkowane według określonych zasad:

- zasada koncentracji środków finansowych – zgodnie z nią środki funduszy muszą być kierowane do regionów najslabiej rozwiniętych i przeznaczone na ograniczoną liczbę celów, powinno to zapewnić wyrównywanie różnic między regionami,
- zasada programowania – konieczność tworzenia programów rozwoju regionalnego, które mogą być współfinansowane ze środków funduszy; chodzi tu o zintegrowane programy rozwoju regionalnego, które opracowują organy samorządowe,
- zasada partnerstwa – oznacza ścisłą współpracę i wzajemne konsultacje między Komisją Europejską a władzami krajów członkowskich wszystkich szczebli i innymi instytucjami,
- zasada uzupełniającego charakteru finansowania – oznacza, że finansowanie z funduszy strukturalnych może mieć charakter pomocniczy w stosunku do środków własnych beneficjenta; obowiązują tu określone limity, są one zróżnicowane dla poszczególnych celów i regionów,
- zasada efektywności – mówi, że środki z funduszy muszą być efektywnie wykorzystane.

Każdy projekt inwestycyjny może być współfinansowany z wyżej wymienionych funduszy, jeżeli beneficjent uzasadni jego efektywność ekonomiczną. Bierze się tu pod uwagę wykorzystanie obliczeń opartych na wartości pieniądza w czasie, jak i inne efekty niedające się w pełni skwantyfikować w jednostkach pieniężnych.

## 6. Programy operacyjne

Środki funduszy strukturalnych są wdrażane za pomocą siedmiu programów operacyjnych skierowanych na realizację następujących celów:

1. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (SPO WKP).
2. Rozwój zasobów ludzkich (SPO RZL).
3. Transport (SPO TRANSPORT).
4. Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich (SPO ROL).
5. Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb (SPO RYBY).
6. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR).
7. Pomoc Techniczna (PO PT).

Instytucje przyjmujące wnioski:

- jeden z departamentów ministerstwa.
- agencja rządowa centralna lub regionalna.
- urząd marszałkowski.

PODZIAŁ ŚRODKÓW (mln euro)

SPO WKP	15,1%	1.251,0
SPO RZL	17,8%	1.470,0
SPO TRANSP.	14,1%	1.163,5
SPO ROL	14,4%	1.192,7
SPO RYBY	2,4%	201,8
ZPORR	35,9%	2.968,5
PO PT	0,3%	28,3

Każdy z wymienionych programów zawiera określone priorytety i działania, które są podstawą finansowania określonych projektów inwestycyjnych. Program SPO WKP jest kluczowym programem przeznaczonym na dofinansowanie działalności przedsiębiorstw. Program ten ma najszerszy zasięg, jest kierowany do wszystkich sektorów gospodarki polskiej (z wyłączeniem tych, dla których jest przewidziane wsparcie z innych programów). W ramach Programu wspierane są instytucje otoczenia biznesu, a przede wszystkim małe średnie i duże przedsiębiorstwa (działające na rynku dłużej niż 3 lata). Głównym celem Programu jest poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw działających na terenie Polski w warunkach jednolitego rynku europejskiego. Program ten posiada dwa priorytety:

1. Priorytet – wsparcie instytucji otoczenia biznesu:
  - Działanie 1.1. Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw,
  - Działanie 1.2. Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw,
  - Działanie 1.3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm,
  - Działanie 1.4. Współpraca między sferą naukowo-badawczą a gospodarką,
  - Działanie 1.5. Rozwój systemu dostępu przedsiębiorstw do informacji i usług publicznych online.
2. Priorytet – Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw.
  - Działanie 2.1. Wzrost konkurencyjności małych i dużych przedsiębiorstw poprzez doradztwo,
  - Działanie 2.2. Wsparcie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw,
  - Działanie 2.3. Wzrost konkurencyjności małych i dużych przedsiębiorstw poprzez inwestycje,
  - Działanie 2.4. Wsparcie inwestycji w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska.

Nietrudno zauważyć, że celem *Priorytetu 1.* jest stworzenie korzystnych warunków dla konkurencyjnego funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku europejskim. Wspierane są tu instytucje otoczenia biznesu, które mają świadczyć odpowiednie usługi dla przedsiębiorstw. Przewidziano tu następujące cele cząstkowe, takie m.in. jak:

- pobudzanie przedsiębiorczości i innowacyjności dzięki dostępności do usług otoczenia biznesu,
- umożliwienie przedsiębiorstwom dostępu do finansowania inwestycji różnego charakteru,
- wzmocnienie powiązań przedsiębiorstw z instytucjami sfery badawczo-rozwojowej,
- przygotowanie infrastruktury dla prowadzenia działalności gospodarczej itp.

Cele te są realizowane poprzez działania od 1.1 do 1.5.

*Priorytet 2.* obejmuje cztery działania przewidujące wsparcie inwestycji, które mają poprawić poziom techniczny i organizacyjny przedsiębiorstw. Jest to droga do zwiększenia ich konkurencyjności na rynku europejskim. Inwestycje mają poprawić konkurencyjność produktową technologiczną i ekologiczną.

Działania przewidziane w ramach *Priorytetu 2.* mają na celu m.in.:

- zwiększenie nakładów inwestycyjnych,
- inwestowanie w wiedzę,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- podwyższenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów rynku unijnego.

Cele te są realizowane przez wyżej wymienione cztery działania.

Działanie 2.1 ma na celu dofinansowanie różnego rodzaju usług doradczych świadczonych przez odpowiednie instytucje otoczenia biznesu wybranych przez przedsiębiorcę. Pomoc jest udzielana w postaci dotacji na zasadach refundacji części poniesionych wydatków kwalifikowanych. Maksymalna wysokość dofinansowania wynosi 50% dla wszystkich projektów, z pewnymi wyjątkami. Pełna refundacja wydatków kwalifikowanych jest możliwa dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw skupionych na zaawansowanych technologiach.

Działanie 2.2 ma na celu poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw przez wsparcie nowych inwestycji. Dotyczy to projektów inwestycyjnych mających na celu:

- utworzenia lub rozbudowy przedsiębiorstwa,
- rozpoczęcia w przedsiębiorstwie działalności polegającej na wprowadzeniu zasadniczych zmian produkcji, lub procesu produkcyjnego.

Dopuszczalny poziom dofinansowania jest zróżnicowany terytorialnie od 30% do 50% wydatków kwalifikowanych. Dotacja składa się z dwóch części:

- połowa jest przeznaczona na nową inwestycję,
- połowa na tworzenie nowych miejsc pracy.

Działanie 2.3 zasługuje na większą uwagę, gdyż dotyczy wsparcia podejmowanych inwestycji przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Wspierane projekty inwestycyjne mogą dotyczyć:

- modernizacji przedsiębiorstw,
- dostosowania technologii i produktów do wymogów unijnych,

- zakupu wyników prac badawczych,
  - wdrażania wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych,
  - wykorzystywania technologii informatycznych w procesach zarządzania.
- Dopuszczalny poziom dofinansowania projektów inwestycyjnych w ramach tego działania wynosi:

- 30% kosztów kwalifikowanych w powiecie m. Warszawy i m. Poznania,
- 40% kosztów kwalifikowanych w powiecie m. Wrocławia, m. Krakowa, m. Gdańska, m. Gdyni, m. Sopotu,
- 50% kosztów kwalifikowanych na pozostałym obszarze kraju.

Kwota wsparcia nie może być niższa niż 10 tys. PLN i nie większa niż 1.250 tys. PLN. Działanie 2.3 jest skoordynowane z działaniem „Mikroprzedsiębiorstwa” realizowanym w ramach ZPORR.

W działaniu 2.4 na uwagę zasługują inwestycje dotyczące:

- gospodarki wodno-ściekowej (chodzi tu o budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków),
- ochrony powietrza (m.in. modernizacji i rozbudowy systemów ciepłowniczych),
- gospodarki odpadami w przedsiębiorstwach (m.in.: rozwoju i modernizacji instalacji do odzyskiwania odpadów przemysłowych).

Instytucjami wdrażającymi działania w ramach *Priorytetów 1. i 2.* zostały:

- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości,
- Ministerstwo Gospodarki i Pracy – odpowiednie departamenty,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska,
- Ministerstwo Nauki i Informatyki,
- Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.

Kolejnym ważnym programem dla rozwoju przedsiębiorczości jest Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Obejmuje on cztery priorytety:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów.
2. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach.
3. Rozwój lokalny.
4. Pomoc Techniczna.

W ramach *Priorytetu 3.* występuje działanie 3.4 Mikroprzedsiębiorstwa.

Może ono występować z projektami inwestycyjnymi dotyczącymi:

- utworzenia, rozbudowy lub nabycia przedsiębiorstwa,
- rozszerzenia prowadzonej działalności,
- wprowadzenia zasadniczych zmian w produkcji w zakresie świadczonych usług,
- unowocześnienia wyposażenia wewnątrz przedsiębiorstwa,
- modernizacji środków produkcji.

Wdrażaniem i weryfikacją wniosków realizowanych w ramach SPORR zajmują się odpowiednie instytucje samorządowe, w tym urzędy marszałkowskie oraz instytucje uczestniczące w procesie współfinansowania projektów z SPOWKP.

W procesie realizacji wniosków o dofinansowanie w ramach SPOWKP występuje szereg instytucji, należą do nich:

1. Instytucje zarządzające – rola taka została powierzona MGiP.  
Instytucja zarządzająca odpowiada za efektywne i prawidłowe zarządzanie i wdrażanie programu operacyjnego (art. 34 Rozp. Rady WE 1260/1999). Jej zadaniem jest ostateczna akceptacja wniosków o pomoc finansową.
2. Instytucje pośredniczące – Ministerstwo Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwo Nauki i Informatyzacji.  
Działają na zasadzie umowy zawartej pomiędzy Instytucją Zarządzającą a odpowiednią Instytucją Pośredniczącą. Są odpowiedzialne za zbieranie i przekazywanie danych dotyczących wdrażania do Instytucji Zarządzającej. Jej przedstawiciele uczestniczą w pracach Komitetu Sterującego i Monitorującego wdrażanie programu.
3. Instytucje Wdrażające, o których już była mowa wyżej.  
Spełniają szereg ważnych funkcji, takich m.in. jak:
  - przyjmowanie wniosków o pomoc finansową dla realizacji wniosków inwestycyjnych,
  - przekazywanie wniosków o płatność do Instytucji Pośredniczących (w ramach określonych priorytetów i działań),
  - ocena formalna wniosków składanych przez beneficjentów według kryteriów ustanowionych przez Komitet Monitorujący
  - podpisywanie umów o dotację z odbiorcami ostatecznymi,
  - monitorowanie wdrażania poszczególnych projektów,
  - przygotowywanie raportów z realizacji projektów,
  - dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów (z rachunku Instytucji Zarządzającej).
4. Ostateczni odbiorcy.  
Są to podmioty składające wnioski o udzielenie pomocy finansowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na realizację projektów inwestycyjnych. Na ostatecznych odbiorcach ciąży szereg obowiązków. Dotyczą one m.in.:
  - realizacji projektów inwestycyjnych zgodnie z opisem zawartym we wniosku,
  - wykonywania projektu w trybie ustawy o zamówieniach publicznych,
  - przechowywania pełnej dokumentacji projektu przez 3 lata od daty ostatniej płatności przez Komisję Europejską,
  - osiągania celów i zapewnienie trwałości efektów projektu (chodzi tu głównie o efekty ekonomiczne).Obowiązki takie wynikają z zawartej umowy dotacji zawieranej przez Instytucję Zarządzającą.



## 7. Podmioty ubiegające się o środki pomocowe

Podmiotami ubiegającymi się o środki pomocowe w ramach SPOWKP mogą być przedsiębiorstwa i instytucje otoczenia biznesu.

W poszczególnych działaniach Programu podmiotami tymi mogą być:

### **W działaniu 1.1:**

- Krajowy System Usług dla MSP oraz podmioty działające w ramach tego systemu,
- Krajowa Sieć Innowacji i podmioty działające w sieci,
- Organizacje pozarządowe i samorządu gospodarczego, fundacje, stowarzyszenia itp.

### **W działaniu 1.2:**

- regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe i poręczeń kredytowych,
- fundusze kapitału zaangażowanego.

### **W działaniu 1.3:**

- samorządy lokalne i regionalne,
- agencje rozwoju regionalnego.

Chodzi tu o parki przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości, przedsiębiorstwa, wyższe uczelnie, fundacje itp.

**W działaniu 1.4** – instytucje oraz organizacje sfery naukowo-badawczej.

**W działaniu 1.5** – instytucje administracji rządowej.

**W działaniu 2.1** – mikroprzedsiębiorstwa działające na rynku dłużej niż 3 lata oraz nowopowstałe przedsiębiorstwa skupione na zaawansowanych technologiach.

**W działaniu 2.2** – przedsiębiorcy dokonujący nowych inwestycji.

**W działaniu 2.3** – mikroprzedsiębiorstwa działające na rynku dłużej niż 3 lata, mające siedzibę na terenie Polski.

**W działaniu 2.4** – wszystkie przedsiębiorstwa, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich firm.

Na podkreślenie zasługuje jeden z ważnych warunków, jaki muszą spełnić wymienione podmioty ubiegające się o wsparcie w ramach SPO WKP. Pomoc może być udzielana jedynie podmiotom znajdującym się w dobrej kondycji finansowej. Środki finansowe mogą być przeznaczone na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku europejskim. Oznacza to, że o pomoc nie mogą ubiegać się podmioty:

- znajdujące się w stanie upadłości,
- posiadające zaległości z tytułu podatków i ubezpieczeń społecznych.

Środki pomocowe nie mogą być przeznaczone na ratowanie zagrożonych upadłością przedsiębiorstw.

## 8. Inne podmioty uczestniczące we wdrażaniu i zarządzaniu Programem

Ważną instytucją jest Instytucja Płatnicza – właściwy departament Ministerstwa Finansów. Spełnia on szereg ważnych funkcji:

- weryfikuje deklaracje wydatkowe z EFRR,
- przygotowuje i przesyła wnioski o płatności do Komisji Europejskiej w celu refundacji wydatków poniesionych przez beneficjentów,
- przekazuje do Komisji Europejskiej roczne prognozy wydatków dla roku bieżącego i następnego,
- nadzoruje sprawność działania systemu monitoringu, kontroli finansowej i przygotowuje wytyczne w tym zakresie.

Następną ważną instytucją jest jednostka monitorująco-kontrolna (EFRR). Do jednostki tej należy ostateczna decyzja w sprawie kwalifikowania wydatków. Następuje to na etapie oceny wniosków.

## 9. Komitety: Sterujący i Monitorujący

Komitety sterujące zajmują się wyborem projektów, ich opiniowaniem i rekomendowaniem do Instytucji Zarządzającej w celu ich ostatecznego zatwierdzenia. Komitet taki został powołany przez Ministra Gospodarki i Pracy. W skład Komitetu Sterującego wchodzi większość instytucji uczestniczących w procesie realizacji SPO WKP.

Komitet Monitorujący jest podmiotem niezależnym od Instytucji Zarządzającej. Sprawuje on nadzór nad wdrażaniem sektorowego programu operacyjnego. Jest on powoływany na mocy zarządzenia Prezesa RM. Podstawowym zadaniem Komitetu jest zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów, wskaźników rzeczowych i finansowych, postępu wdrażania, które służą monitorowaniu udzielanej pomocy.

Szeroka lista instytucji uczestniczących w procesie realizacji wniosków o pomoc finansową sprawia, iż jest on bardzo złożony kosztowny, a także biurokratyzowany. Stanowi on barierę w sprawnym i pełnym wykorzystywaniu środków finansowych w ramach poszczególnych programów operacyjnych.

## 10. Wydatki kwalifikowane

Kwalifikowanie wydatków ma bardzo duże znaczenie. Jedyne takie wydatki mogą być brane po uwagę przy ich refundacji z środków pomocowych. Odbywa się ono według określonych zasad:

- muszą to być wydatki faktycznie poniesione i niezbędne dla realizacji projektu,

- najwcześniej mogły zostać poniesione 1.01.2004 i nie później niż termin obowiązywania umowy podpisanej przez beneficjenta z instytucją pośredniczącą, a najpóźniej 31.12.2008,
- wydatki muszą być udokumentowane wiarygodnymi dokumentami księgowymi.

Wydatkami kwalifikowanymi w ramach działania 2.3 mogą być wydatki poniesione po dniu złożenia wniosku do dnia określonego w umowie o dofinansowanie, nie później niż do 30.06.2008, na następujące cele:

- zakup nowych środków trwałych,
- zapłatę rat kapitałowych z tytułu leasingu nowych środków trwałych z opcją ich zakupu,
- zakup używanych środków trwałych po określonych warunkami (np. jeżeli cena środka trwałego nie przekracza jego wartości rynkowej),
- zakup wartości niematerialnych i prawnych,
- instalację i uruchomienie środków trwałych zakupionych z udziałem wsparcia (bez wydatków na szkolenia ich obsługi),
- zakup prawa własności lub prawa wieczystego użytkowania nieruchomości zabudowanej, pod szeregiem warunków,
- usługi prawnicze, ekspertyzy techniczne i finansowe bezpośrednio związane z realizowanym projektem.

Każdy projekt inwestycyjny wymaga odpowiadającej mu kwalifikacji kosztów. Kwota wsparcia w zakresie inwestycji nie może być niższa niż 10 tys. PLN ani nie może przekroczyć 1.250 tys. PLN w ramach danego projektu.

Nie mogą być uznane za koszty kwalifikowane:

- grzywny i kary finansowe, wydatki związane ze sprawami sądowymi,
- prowizje i odsetki od kredytów,
- opłaty związane z emisją obligacji,
- zakup środków transportu poza szczególnymi uzasadnionymi przypadkami itp.

## **11. Wniosek o dofinansowanie realizacji projektu inwestycyjnego w ramach działania 2.3**

Wnioski o pomoc finansową na nowe projekty inwestycyjne muszą być złożone przed rozpoczęciem ich realizacji. Wzór wniosku musi być dostosowany do danego projektu. Wzory wniosków dla działania 2.1 i 2.3 znaleźć można na stronach internetowych PARP-u (<http://www.parp.gov.pl/rif.php>).

Rozpoczęcie realizacji projektu przed podpisaniem umowy dotacji jest obarczone ryzykiem. Wnioskodawca musi mieć na uwadze, że wniosek może być odrzucony i poniesione wydatki nie będą refundowane. Wniosek przechodzi złożoną procedurę oceny.

## 12. Wypełnienie wniosku

Wniosek składa się z pięciu części.

Część pierwsza obejmuje informacje ogólne o projekcie, takie jak:

- tytuł i rodzaj projektu (inwestycyjny lub usługowy),
- priorytet i działanie, kategoria interwencji,
- wpływ projektu na środowisko (neutralny, pozytywny lub negatywny),
- zgodność projektu z polityką równych szans (równe szanse dla kobiet i mężczyzn),
- skutki niezakwalifikowania projektu do współfinansowania (w jakim terminie i zakresie będzie realizowany lub nie będzie zrealizowany)

Część druga obejmuje informacje o wnioskodawcy. Dotyczą one:

- danych identyfikujących wnioskodawcę,
- danych osoby upoważnionej przez wnioskodawcę do kontaktów i do podpisania umowy o dofinansowanie.

Część trzecia to charakterystyka prowadzonej działalności i obejmuje informacje odnoszące się do podmiotu, którego dotyczy projekt, a w tym:

- kod PKD lub EKD,
- data rejestracji działalności,
- wielkość zatrudnienia, w tym kobiet,
- przychody z działalności,
- sumy aktywów bilansu w tys. EURO, w tym wysokość procentową wkładów, prawa do udziału w zysku i głosowaniu na walnym zgromadzeniu.

Część czwarta wniosku, najbardziej rozbudowana, obejmuje informacje dotyczące:

- lokalizacji projektu,
- celów projektu i ich kwantyfikacji wskaźnikami produktu, rezultatu i oddziaływania,
- opis i uzasadnienie projektu,
- udział w realizacji projektu innych podmiotów i ich identyfikacja,
- harmonogram realizacji projektu (termin rozpoczęcia i zakończenia),
- źródła finansowania projektu z podziałem na środki publiczne (z EFRR i krajowe) oraz środki gwarantowane przez wnioskodawcę i inwestora.

Równoległe do źródeł finansowania ujmowane są wydatki ogółem w tym kwalifikowane, całkowity koszt realizacji projektu (w PLN), w tym wydatki kwalifikowane (w PLN) i wydatki nie kwalifikowane (w PLN):

- dofinansowanie w ramach SPO WKP jako procent wydatków kwalifikowanych,
- dofinansowanie ze środków publicznych jako procent kosztów projektu,
- planowane wydatki w ramach projektu według podziału na kategorie wydatków (koszt całkowity, a w tym wydatki kwalifikowane).

Część ta obejmuje także informacje dotyczące:

- trwałości projektu;

- doświadczeń w zakresie korzystania z pomocy w ramach programów operacyjnych.
- pomocy państwa uzyskanej przez wnioskodawcę w Polsce, w tym kwota de minimis (jest ograniczona do wysokości równowartości 100 tys. EURO w ciągu trzech lat poprzedzających dzień złożenia wniosku,
- informacje dotyczące rachunku bankowego wnioskodawcy.

Część piąta dotyczy deklaracji wnioskodawcy. Ujmuje się w niej niezbędne oświadczenia o spełnieniu warunków, jakie są niezbędne dla uzyskania wsparcia finansowego w ramach SPO WKP.

Przygotowany wniosek beneficjent składa do Instytucji wdrażającej lub Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF). Po złożeniu wniosku zostaje on zarejestrowany pod określonym numerem w systemie SIMIK (System Informatyczny Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Fundusze Spójności). Warto zwrócić uwagę, że po zarejestrowaniu wniosku nie ma możliwości wprowadzania jakichkolwiek modyfikacji.

### **13. Ocena celowości i efektywności projektu inwestycyjnego**

Prawidłowe wypełnienie wniosku o dofinansowanie projektu wymaga przeprowadzenia szeregu prac studyjnych, które dostarczą niezbędnych informacji uzasadniających celowość i zasadność podejmowanej inwestycji, a także szeroko rozumianą efektywność: społeczną, ekonomiczną i finansową. Chodzi tu o studium wykonalności, którego nie ujmuje *Podręcznik Beneficjenta*, przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy. *Podręcznik procedur wdrażania ZPORR*, przygotowany przez wspomniane Ministerstwo określa podstawowe elementy, jakie powinno zawierać studium wykonalności projektu inwestycyjnego.

Po zdefiniowaniu projektu i jego scharakteryzowaniu na uwagę zasługują następujące elementy:

- cele projektu, jakie zamierza osiągnąć beneficjent (cele te mogą być wielorakie i trzeba je jednoznacznie zdefiniować),
- wskaźniki osiągnięcia celów projektu; mogą one dotyczyć: tworzenia nowych miejsc pracy, poprawy zaopatrzenia, wykorzystania miejscowych zasobów surowcowych, wprowadzenia na rynek nowych wyrobów, obniżenia kosztów wytwarzania, ograniczenia emisji zanieczyszczeń środowiska itp.
- analiza finansowa, obejmująca dochód generowany przez projekt, wysokość przepływów pieniężnych oraz wskaźniki efektywności projektu obliczane z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (chodzi tu o symulację przepływów gotówkowych w okresie wieloletnim, będącą rezultatem badań marketingowych),
- analiza ekonomiczna, obejmująca: ocenę kosztów operacyjnych projektu w układzie rodzajowym, wydajność pracy, jakość produktów, ich rentowność, wysokość zatrudnienia,

- zysk przypadający na jednego zatrudnionego itp.
- analiza techniczna lub technologiczną, która może dotyczyć cech charakterystycznych technologii, parametrów technicznych, wskaźników pracy itp.,
- analiza oddziaływania projektu na środowisko stosownie do obowiązujących norm (oddziaływanie takie może być ujemne, neutralne lub korzystne),
- podsumowanie i wnioski (ujmuje się tu wnioski z poszczególnych analiz i dokonuje ich oceny uogólniającej; dotyczy to całościowej oceny projektu, możliwości jego wykonalności, celowości i opłacalności).

## 14. Studium wykonalności

Studium wykonalności, jeżeli nawet nie jest wymagane przez Instytucję Wdrażającą lub RIF, jest przydatne dla beneficjentów przygotowujących wnioski o dofinansowanie.

Przygotowanie materiału informacyjnego dla prawidłowego sporządzenia wniosku o dofinansowanie można przedstawić na hipotetycznym przykładzie.

### Założenia do przykładu

Przedsiębiorca postanowił zainwestować 1 mln zł w budowę zakładu produkującego pieczywo i wyroby cukiernicze dla 3 tys. mieszkańców nowopowstałego osiedla na terenie gminy. Licząc po 3 mieszkańców na rodzinę, ilość rodzin wyniesie około jednego tysiąca. Ilość rodzin stanowi podstawę wyjściową dla obliczeń dotyczących wielkości zakładu produkcyjnego i jego efektywności ekonomicznej.

Na terenie osiedla będzie przedszkole, szkoła podstawowa, klub dla młodzieży, kilka sklepów z art. spożywczymi i przemysłowymi oraz przychodnia lekarska.

### Kalkulacja przychodów i wyników finansowych

Każda rodzina wyda dziennie 3,5 zł na pieczywo. Utarg dzienny powinien wynieść  $3,5 \text{ zł} \times 1000 \text{ rodzin} = 3,5 \text{ tys. zł}$  dziennie. Roczny dochód wyniesie  $3,5 \text{ tys. zł} \times 360 \text{ dni} = 1.260 \text{ tys. zł}$ .

Przychody ze sprzedaży wyrobów cukierniczych obliczamy tak: 50 klientów dziennie przeznaczą na zakup po 15 zł = 750 zł dziennie. Przychody roczne ze sprzedaży wyrobów cukierniczych wyniosą:  $750 \text{ zł} \times 360 \text{ dni} = 270 \text{ tys. zł}$ , plus zakupy na imprezy okolicznościowe, które wyniosą rocznie 30 tys. zł, co daje roczny przychód 300 tys. zł.

Łączne przychody roczne zakładu wyniosą 1.560 tys. zł. Przyjmijmy dla uproszczenia, że będą one takie same w poszczególnych latach działalności zakładu.

Ceny będą tak skalkulowane, aby były konkurencyjne w stosunku do cen na innych osiedlach, a zwłaszcza w miejscach pracy mieszkańców.

Inwestor zamierza również konkurować jakością wyrobów. W związku z tym koszty uzyskania przychodów wyniosą 90%, co stanowi 1.404 tys. zł. Zysk ze sprzedaży wyniesie (1.560 – 1.404) 156 tys. zł. rocznie, co oznacza 10% rentowność sprzedaży. Podatek od zysku wyniesie (156 × 19%) 30 tys. zł. Zysk netto wyniesie (156 – 30) 126 tys. zł. Amortyzacja od aktywów trwałych wyniesie 50 tys. zł rocznie. Zakład do generalnego remontu będzie funkcjonował przez 10 lat. Dane te umożliwią sporządzenie zestawienia przepływów pieniężnych.

### Obliczenie efektywności projektu Zestawienie przepływów pieniężnych

Treść	Lata										Razem	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Przychody	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560	15600
Koszty	1404	1404	1404	1404	1404	1404	1404	1404	1404	1404	1404	14040
Zysk ze sprzed.	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	1560
Podatek 19%	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	300
Zysk netto	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	1260
Amortyzacja	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	500
NCF	176	176	176	176	176	176	176	176	176	176	176	1760
$r=8\%$ $1/(1+0,08)^t$	0,926	0,857	0,794	0,735	0,681	0,630	0,583	0,540	0,500	0,463		x
Suma zdysk.	163	151	140	129	120	111	103	95	88	81		1181

Graniczna stopa zwrotu wynosi 8 %. Jest to minimalna stopa, jaką musi przynieść projekt.

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{NCF_t}{(1 + 0,08)^t} = (1,181 - 1,000) = 181$$

Obliczenie wewnętrznej stopy zwrotu.

Treść	Lata										Razem	Nakład	saldo
	$\frac{NCF_t}{(1+r)^t}$	1	2	3	4	5	6	7	8	9			
R=11	0,901	0,812	0,731	0,659	0,593	0,535	0,482	0,434	0,391	0,352	x		
	159	143	129	116	104	94	83	76	69	62	1037	-1000	35
R=12	0,893	0,797	0,712	0,636	0,567	0,507	0,452	0,404	0,361	0,322	x		
	157	140	125	112	100	89	80	71	64	57	995	-1000	-5

$$IRR = 11 + \frac{35}{(35 + 5)} = 11 + \frac{35}{40} = 11 + 0,875 = 11,875$$

$$\frac{1}{1,11875}$$

Dla tej stopy obliczamy czynniki dyskontujące.

Treść	Lata										Razem	Nakład	saldo
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
	0,894	0,799	0,714	0,638	0,571	0,510	0,456	0,408	0,364	0,326	x		
Suma zdysk.	157	141	126	112	101	90	80	72	64	57	1000	-1000	0

Przy tej stopie wewnętrznej okres zwrotu nakładów wyniesie (100: 11,875) 8,42 lat.

### Źródła finansowania projektu

Projektowana wysokość nakładów na budowę zakładu wynosi

1.000 tys. PLN,

w tym:

Wydatki kwalifikowane

500 tys. PLN (50%),

Wydatki nie kwalifikowane

500 tys. PLN (50%).

Inwestycja będzie ulokowana na terenie, gdzie maksymalny poziom dofinansowania może wynieść 50% kosztów kwalifikowanych. Oznacza to, że beneficjent może liczyć na refundację wydatków w wysokości 250 tys. PLN, pod warunkiem dotrzymania warunków umowy.

Wnioskodawca posiada własny kapitał w wysokości 500 tys. PLN, który starcza na pokrycie wydatków niekwalifikowanych. Na sfinansowanie 50% kosztów kwalifikowanych zamierza zaciągnąć kredyt bankowy na okres 5 lat, który będzie oprocentowany w wysokości 10% w stosunku rocznym.

Ponieważ poziom środków publicznych nie przekracza 50% kosztów kwalifikowanych i kwoty 100 tys. EURO, wnioskodawca nie jest zobowiązany do stosowania procedur przewidzianych ustawą Prawo zamówień publicznych.

Obciążenia finansowe wnioskodawcy z tytułu zaciągniętego kredytu wynikają z planu jego spłaty. Z planu tego wynika, że roczna rata spłaty wyniesie 69,946 tys. zł. Kwota ta wynika z podzielenia kwoty kredytu przez czynnik dyskontujący skumulowany (250.000: 3,791). Ujmuje ona raty kapitałowe i należne bankowi odsetki.

Z zestawienia przepływów pieniężnych widać, że wnioskodawca będzie zdolny do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami.

Z przedstawionych informacji można sformułować szereg konkluzji umożliwiających prawidłowe wypełnienie wniosku o wsparcie finansowe projektowanej inwestycji. Celowość i zasadność budowy zakładu nie może



budzić wątpliwości. Jest ona podyktowana koniecznością zaopatrzenia mieszkańców nowego osiedla w podstawowe artykuły żywnościowe.

Okres zwrotu kapitału świadczy o efektywności ekonomicznej przedsięwzięcia inwestycyjnego. Dzięki tej inwestycji powstanie 15 nowych miejsc pracy. Inwestycja jest neutralna dla środowiska naturalnego. Zakład zostanie wyposażony w nowoczesne urządzenia technologiczne, energooszczędne i spełniające wymogi BHP. W zakładzie znajdują się pomieszczenia przeznaczone na sprzedaż i konsumpcję wytwarzanych wyrobów oraz urządzenia sanitarne dla personelu i konsumentów.

W ten sposób wnioskodawca spełnia warunki uzasadniające wsparcie finansowe projektu z EFRR.

### **Informacje o autorze**

**Prof. dr hab. Jan Śliwa** – Pracownia Zarządzania Finansami Przedsiębiorstwa w Katedrze Finansów i Rachunkowości Wydziału Zarządzania UW.

### **Bibliografia**

- Burnat-Mikosz, M. 2005. *Pomoc Unii Europejskiej dla przedsiębiorstw*. Warszawa: C.H. BECK.
- Ministerstwo Gospodarki i Pracy. 2004. *Podręcznik procedur wdrażania ZPORR*. Warszawa.
- Ministerstwo Gospodarki i Pracy. 2004. *Podręcznik Beneficjenta Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw lata 2004–2006*. Warszawa.
- Oręziak, L. 2004. *Finanse Unii Europejskiej*. Warszawa: PWN.